

POSTANOWIENIE

Dnia 15 stycznia 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Renata Żywicka (przewodniczący)

SSN Leszek Bielecki

SSN Agnieszka Żywicka (sprawozdawca)

w sprawie z odwołania L. M.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Gdańsku

o umorzenie należności z tytułu składek,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 15 stycznia 2025 r.,

zażalenia organu rentowego na wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku
z dnia 22 lutego 2024 r., sygn. akt III AUa 713/22,

**uchyla zaskarżony wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku i
przekazuje temu Sądowi sprawę do ponownego rozpoznania i
orzeczenia o kosztach postępowania zażaleniowego.**

Leszek Bielecki Renata Żywicka Agnieszka Żywicka

ł.n

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 22 lutego 2024 r. Sąd Apelacyjny w Gdańsku w sprawie z odwołania L. M. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Gdańsku w przedmiocie umorzenia należności z tytułu składek, na skutek apelacji

odwołującego się od wyroku Sądu Okręgowego w Gdańsku z dnia 7 lutego 2022 r., (którym oddalono odwołanie (pkt 1) oraz odstąpiono od obciążenia odwołującego się kosztami zastępstwa procesowego organu rentowego (pkt 2)), uchylił zaskarżony wyrok i sprawę przekazał do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Gdańsku, pozostawiając temu sądowi rozstrzygnięcie o kosztach instancji odwoławczej.

W sprawie decyzją z 18 stycznia 2021 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Gdańsku odmówił L. M. umorzenia należności z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne w łącznej kwocie 8 182,62 zł oraz Fundusz P. w łącznej kwocie 714,53 zł za okres od maja do grudnia 2001 r. oraz od lutego 2002 r. do marca 2003 r.

Odwołanie od powyższej decyzji złożył L. M. wnosząc o jej zmianę przez umorzenie spornych należności, ewentualnie o uchylenie zaskarżonej decyzji i przekazanie sprawy organowi rentowemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Okręgowy dokonał następujących ustaleń faktycznych.

L. M. prowadził działalność gospodarczą S. w S.. Z tytułu prowadzonej działalności ubezpieczony był zobowiązany do opłacania składek na ubezpieczenie społeczne, ubezpieczenie zdrowotne oraz Fundusz P.. Płatnik nie realizował powyższego obowiązku. 26 czerwca 2002 r. L. M. złożył wniosek o ogłoszenie upadłości. Postanowieniem z 31 marca 2003 r. Sąd Rejonowy w Gdańsku ogłosił upadłość L. M..

Organ rentowy prowadził przeciwko L. M. postępowanie egzekucyjne na podstawie tytułów wykonawczych. W trakcie prowadzonego postępowania nie wyegzekwowano żadnych kwot na poczet zaległości. Postępowanie zostało zakończone 27 maja 2003 r.

W dniu 15 stycznia 2015 r. L. M. zwrócił się do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych o umorzenie należności powstałych z tytułu nieopłaconych składek.

Decyzją z 19 lutego 2015 r. Zakład określił wysokość składek podlegających umorzeniu za okresy od maja do grudnia 2001 r. oraz od lutego 2002 r. do marca 2003 r. na ubezpieczenia społeczne w kwocie 21.315,62 zł (pkt 1a), na ubezpieczenie zdrowotne w kwocie 5.714 zł (pkt 1b) oraz Fundusz P. w kwocie 1.823,52 zł (pkt 1c). W punkcie II decyzji wskazano, że warunkiem umorzenia

należności jest spłata należności niepodlegających umorzeniu w terminie 12 miesięcy od daty uprawomocnienia się decyzji.

Ubezpieczony złożył odwołanie od decyzji z 19 lutego 2015 r.

Wyrokiem z 14 grudnia 2018 r. Sąd Okręgowy w Gdańsku zmienił zaskarżoną decyzję w punkcie 1b i stwierdził, że według stanu na 15 stycznia 2015 r. nie będą podlegały umorzeniu należności z tytułu składek na ubezpieczenia zdrowotne - za okres od maja do grudnia 2001 r. oraz od lutego 2001 r. do marca 2003 r. w łącznej kwocie 5.714 zł w tym z tytułu składek 2.154 zł, odsetek 3.527 zł i kosztów upomnienia 42 zł oraz w punkcie II w ten sposób, że dodatkowo stwierdził, iż umorzeniu nie będą podlegały należności z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne w łącznej kwocie 21.559,16 zł, w tym z tytułu składek 7.101,16 zł i odsetek 14.458 zł oraz Fundusz P. w łącznej kwocie 4.002,07 zł w tym z tytułu składek 12.69,07 zł i odsetek 2.733 zł (pkt 1), w pozostałej części oddalił odwołanie (pkt 2) oraz zniósł między stronami koszty zastępstwa procesowego (pkt 3).

L. M. wniósł apelację od tego wyroku. Sąd Apelacyjny w Gdańsku wyrokiem z 20 listopada 2019 r. zmienił zaskarżony wyrok w punkcie 1A i zaskarżoną decyzję w punkcie 1a oraz c w ten sposób, że po punkcie A wyroku dodał pkt A1 i stwierdził, że według stanu na 15 stycznia 2015 r. nie będą podlegały umorzeniu należności z tytułu odsetek od składek na ubezpieczenie społeczne w kwocie 13.133 zł i odsetek od składek na Fundusz P. w kwocie 1.108 zł wobec przedawnienia należności opisanych w punktach A i A1 (pkt I), uchylił zaskarżony wyrok w punkcie 1B podpunkt a oraz b (pkt II), oddalił apelację w pozostałej części (pkt III), zasądził od Zakładu na rzecz ubezpieczonego kwotę 1.680 zł tytułem zwrotu kosztów procesu w podstępowaniu apelacyjnym (pkt IV).

Decyzja określająca warunki umorzenia doręczona została ubezpieczonemu w dniu 24 lutego 2015 r. natomiast uprawomocniła się 20 listopada 2019 r. Termin zapłaty tych należności upłynął 20 listopada 2020 r.

Dnia 22 stycznia 2020 r. ubezpieczony zwrócił się do organu rentowego o podanie informacji o stanie zadłużenia na dzień 24 stycznia 2020 r. Pismem z 23 stycznia 2020 r., które zostało odebrane przez ubezpieczonego 24 stycznia 2020 r. organ rentowy wskazał, że na dzień 24 stycznia 2020 r. do uregulowania pozostaje zadłużenie niepodlegające umorzeniu na podstawie ustawy abolicyjnej w łącznej

kwocie 26.999,23 zł. Jednocześnie wskazał, że do zadłużenia należy doliczyć odsetki za zwłokę liczone od dnia 25 stycznia 2020 r. do dnia zapłaty włącznie.

Dnia 24 stycznia 2020 r. ubezpieczony dokonał wpłaty w kwocie 20.311 zł. Do uregulowania pozostały składki na ubezpieczenia społeczne w kwocie 1.890,54 zł plus odsetki za zwłokę do dnia zapłaty włącznie.

Zaskarżoną w niniejszym postępowaniu decyzją z 18 stycznia 2021 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Gdańsku odmówił L. M. umorzenia należności z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne w łącznej kwocie 8.82,62 zł oraz Fundusz P. w łącznej kwocie 714,53 zł za okres od maja do grudnia 2001 r. oraz od lutego 2002 r. do marca 2003 r.

Sąd pierwszej instancji uznał, że okoliczności faktyczne nie były w sprawie sporne. Spór nie dotyczył faktów, lecz prawa. Ponadto strony nie wnosiły o przeprowadzenie rozprawy. W tych okolicznościach Sąd uznał, że przeprowadzenie rozprawy nie jest konieczne, co w konsekwencji pozwoliło na rozpoznanie sprawy na posiedzeniu niejawnym.

Sąd Okręgowy wskazał, że odwołanie nie zasługuje na uwzględnienie i jako takie podlega oddaleniu.

Ubezpieczony wystąpił z wnioskiem do organu rentowego o umorzenie należności z tytułu składek jako osoba prowadząca działalność gospodarczą. Zakład Ubezpieczeń Społecznych rozpoznając powyższy wniosek wydał zaś decyzję określającą warunki umorzenia, kwotę należności podlegających umorzeniu i okres, za który nieopłacone składki będą mu podlegały, a także składki, które nie podlegają umorzeniu, od której to decyzji wnioskodawca się odwołał. Sąd Okręgowy, a następnie Sąd Apelacyjny określił następnie wysokość składek podlegających umorzeniu na dzień 15 stycznia 2015 r.

W niniejszej sprawie spór polegał na ustaleniu, czy organ rentowy decyzją kończącą postępowanie w przedmiocie złożonego wniosku prawidłowo odmówił wnioskodawcy umorzenia należności z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne i Fundusz P.. Przedmiotem niniejszego postępowania nie było natomiast określenie zaległości podlegających umorzeniu na dzień 15 stycznia 2015 r., bowiem powyższe podlegało już ocenie sądu wobec złożenia przez ubezpieczonego odwołania od decyzji z dnia 19 lutego 2015 r. Z ustalonych

okoliczności faktycznych niniejszej sprawy wynika natomiast, że ubezpieczony nie uregulował należności niepodlegających umorzeniu w wyznaczonym terminie.

Tym samym, w ocenie Sądu Okręgowego brak było podstaw do zastosowania w stosunku do wnioskodawcy przepisów ustawy z 9 listopada 2012 r. o umorzeniu należności powstałych z tytułu nieopłaconych składek przez osoby prowadzące pozarolniczą działalność (Dz.U. z 2012 r., poz. 1551; dalej ustawa abolicyjna).

Apelację od wyroku z 7 lutego 2022 r. złożył ubezpieczony L. M., zaskarżając wyrok w punkcie 1.

Apelacja ubezpieczonego L. M. skutkowałą uchYLENIEM zaskarżonego wyroku i przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji. W ocenie Sądu Apelacyjnego w realiach sprawy doszło bowiem do nierozpoznania przez Sąd Okręgowy istoty sprawy.

W sprawie organ rentowy zaskarżoną decyzją odmówił umorzenia należności składkowych ubezpieczonego określonych w decyzji z 19 lutego 2015 r. z uwagi na to, że - jak wskazał organ rentowy - ubezpieczony posiadał zaległości składkowe niepodlegające umorzeniu. Ubezpieczony bowiem, jak wywodził organ rentowy, nie opłacił w pełnej wysokości należności składkowych niepodlegających umorzeniu.

Z kolei ubezpieczony w toku postępowania wywodził, że uregulował w pełnej wysokości należności składkowe niepodlegające umorzeniu, zatem spełniony został warunek wynikający z art. 1 ust. 10 ustawy abolicyjnej.

Istota sprawy sądowej z odwołania od decyzji organu rentowego z art. 1 ust. 13 ustawy abolicyjnej (o umorzeniu lub odmowie umorzenia) polega na rozstrzygnięciu, czy organ rentowy wydał prawidłową decyzję, a zatem czy rzeczywiście miał podstawy do wydania decyzji z art. 1 ust. 13 pkt 2 ustawy, gdy odmówił umorzenia należności. O istnieniu podstaw do wydania takiej decyzji decyduje zaś fakt posiadania albo nieposiadania składek niepodlegających umorzeniu.

Sąd Apelacyjny stwierdził, że w odniesieniu do tej kwestii Sąd Okręgowy ograniczył się do ustalenia, że pismem z 23 stycznia 2020 r. organ rentowy poinformował ubezpieczonego (na jego wniosek), że na dzień 24 stycznia 2020 r.

do uregulowania pozostaje zadłużenie niepodlegające umorzeniu na podstawie ustawy abolicyjnej w łącznej kwocie 26.999,23 zł, wskazując że do zadłużenia należy doliczyć odsetki za zwłokę liczone od dnia 25 stycznia 2020 r. do dnia zapłaty włącznie oraz do ustalenia, że ubezpieczony w dniu 24 stycznia 2020 r. dokonał wpłaty kwoty 20.311 zł. W konkluzji Sąd Okręgowy stwierdził, że „z ustalonych okoliczności faktycznych sprawy wynika natomiast, że ubezpieczony nie uregulował należności niepodlegających umorzeniu w wyznaczonym terminie”. Sąd Okręgowy nie zbadał natomiast, czy faktycznie na dzień wydania decyzji, o której mowa w art. 1 ust. 13 ustawy abolicyjnej ubezpieczony posiadał (lub nie posiadał) należności składkowe niepodlegające umorzeniu.

Wprawdzie w toku postępowania Sąd Okręgowy poinformował ubezpieczonego, że rozliczenie konta wraz z odsetkami na 24 stycznia 2020 r. znajduje się w aktach ZUS, z którym to rozliczeniem ubezpieczony może zapoznać się w sądzie, jednakże nie odniósł się w żaden sposób zarówno do prawidłowości tych danych, jak i do związanych z tym zarzutów ubezpieczonego podnoszonych w toku postępowania sądowego. Ubezpieczony już w odwołaniu bowiem podnosił, że sposób wyliczenia przez organ rentowy należności niepodlegających umorzeniu nie jest prawidłowy; jednocześnie wskazywał, że uiszczona przez niego kwota 20.311 zł pokryła wszystkie niepodlegające umorzeniu należności składkowe. Kwestia ta nie była przedmiotem zarówno ustaleń, jak i rozważań i ocen Sądu Okręgowego, a stanowi ona istotę sprawy. Kluczowe jest bowiem, czy kwota należności składkowych niepodlegających umorzeniu podana przez organ rentowy w piśmie z 23 stycznia 2020 r. została ustalona w sposób prawidłowy, w konsekwencji - czy w związku z zapłaceniem przez ubezpieczonego w dniu 24 stycznia 2020 r. kwoty 20.311 zł, nie posiadał on należności składkowych niepodlegających umorzeniu.

O ile w sprawie wysokość należności niepodlegających umorzeniu z tytułu samych składek nie była sporna, o tyle ubezpieczony kwestionował wysokość obliczonych przez organ rentowy należności z tytułu odsetek. W tym zakresie Sąd Okręgowy nie poczynił żadnych ustaleń i rozważań. W szczególności sąd pierwszej instancji nie odniósł się do kwestii dat, od jakich winny być naliczane odsetki i wpływu ogłoszenia upadłości ubezpieczonego na bieg terminu przedawnienia

należności odsetkowych, które to okoliczności ubezpieczony podnosił w toku całego postępowania. Prawdliwość ustalenia wysokości należności niepodlegających umorzeniu, zwłaszcza w sytuacji, gdy ubezpieczony wywodzi, że wszystkie należności tego rodzaju zostały przez niego uiszczone, stanowi istotę sprawy niniejszej w kontekście faktu, że przesłanką odmowy w zaskarżonej decyzji umorzenia należności podlegających umorzeniu było stwierdzenie, że ubezpieczony posiada na dzień wydania zaskarżonej decyzji nieopłacone należności niepodlegające umorzeniu.

Sąd Apelacyjny wskazał, że w zaskarżonej w niniejszej sprawie decyzji, wydanej na podstawie art. 1 ust. 13 tej ustawy, organ rentowy odmówił umorzenia należności z tytułu nieopłaconych składek. Istota sprawy objętej decyzją, o jakiej mowa w art. 1 ust. 13 ustawy abolicyjnej, polega na rozstrzygnięciu o zasadności wniosku osoby wymienionej w art. 1 ust. 1 pkt 1 lub 2 tej ustawy. Warunkiem uwzględnienia wniosku jest zaś nieposiadanie przez wnioskodawcę, na dzień wydania decyzji rozstrzygającej o umorzeniu, należności z tytułu niepodlegających umorzeniu składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne, Fundusz P., Fundusz G. oraz na Fundusz E. oraz należnych od tych składek dodatkowych należności wymienionych w art. 1 ust. 10 ustawy. Treść decyzji z art. 1 ust. 13 ustawy abolicyjnej - jako decyzji związanej a nie uznaniowej - determinuje ustalenie organu, czy na dzień wydawania tej decyzji wnioskodawca posiadał zaległości z tytułu składek objętych ustawą i niepodlegających umorzeniu (wówczas organ wydaje decyzję, o której mowa w art. 1 ust. 13 pkt 2), czy też wnioskodawca takich zaległości nie posiadał (wówczas organ wydaje decyzję, o której mowa w art. 1 ust. 13 pkt 1 ustawy). Z kolei istota sprawy sądowej z odwołania od decyzji organu rentowego z art. 1 ust. 13 ustawy abolicyjnej polega na rozstrzygnięciu, czy organ rentowy wydał prawidłową decyzję, a zatem czy rzeczywiście miał podstawy do wydania decyzji z art. 1 ust. 13 pkt 2 ustawy, gdy odmówił umorzenia należności. O istnieniu podstaw do wydania takiej decyzji decyduje zaś fakt posiadania albo nieposiadania składek niepodlegających umorzeniu.

Sąd drugiej instancji uznał, że kwestii tej nie zbadał Sąd pierwszej instancji, a więc doszło do nierozpoznania istoty sprawy w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c. Sąd Okręgowy zaniechał bowiem rozpoznania materialnoprawnej podstawy zaskarżonej

decyzji, mającej wpływ na istnienie przesłanki umorzenia (lub odmowy umorzenia) należności objętych decyzją z 19 lutego 2015 r.

Sąd Apelacyjny wskazał, że przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd pierwszej instancji winien poczynić szczegółowe ustalenia co do wysokości należności ubezpieczonego niepodlegających umorzeniu, zgodnie z art. 1 ust. 10 ustawy abolicyjnej, w tym w szczególności w kontekście podnoszonego przez ubezpieczonego zarzutu przedawnienia należności z tytułu odsetek, z rozważeniem wpływu ogłoszenia upadłości ubezpieczonego na bieg terminu przedawnienia należności składkowych, a następnie ustalić, czy - wobec zapłacenia przez ubezpieczonego w dniu 24 stycznia 2020 r. kwoty 20.311 zł - posiadał on na dzień wydania zaskarżonej decyzji należności niepodlegające umorzeniu, a zatem, czy istniała przesłanka odmowy umorzenia należności składkowych zgodnie z art. 1 ust. 10 i art. 1 ust. 13 pkt 2 ustawy abolicyjnej.

Powyższy wyrok Sądu Apelacyjnego zaskarżył w całości zażaleniem organ rentowy. Zaskarżonemu wyrokowi skarżący zarzucił naruszenie art. 386 § 4 k.p.c., polegające na uchyleniu przez Sąd drugiej instancji zaskarżonego wyroku Sądu pierwszej instancji w sytuacji, gdy nie sposób przyjąć, iż Sąd pierwszej instancji nie rozpoznał istoty sprawy oraz wydanie wyroku przez Sąd Apelacyjny nie wymagało przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości, a tym samym zdaniem Zakładu Ubezpieczeń Społecznych brak podstaw do takiego działania.

Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu drugiej instancji i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania z zasądzeniem kosztów postępowania zażaleniowego.

W odpowiedzi na zażalenie ubezpieczony wniósł o oddalenie zażalenia organu rentowego w całości oraz o zasądzenie od organu rentowego na jego rzecz kosztów procesu w postępowaniu zażaleniowym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie jest uzasadnione.

Na wstępie należy przypomnieć, że postępowanie apelacyjne ma charakter merytoryczny, co oznacza, że sąd drugiej instancji nie może ograniczać się do

oceny zarzutów apelacyjnych, lecz musi - niezależnie od ich treści - dokonać ponownych własnych ustaleń, a następnie poddać je ocenie pod kątem prawa materialnego (uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/07, OSNC 2008 Nr 6, poz. 55). Wobec powyższego zasadne wniesienie apelacji powinno prowadzić przede wszystkim do wydania orzeczenia reformatoryjnego, a wyjątkowo tylko orzeczenia kasatoryjnego. Art. 386 k.p.c. stanowi, że sąd drugiej instancji może uchylić zaskarżony wyrok i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania tylko w trzech wypadkach: w razie stwierdzenia nieważności postępowania (art. 386 § 2 k.p.c.), w razie nierozpoznania przez sąd pierwszej instancji istoty sprawy albo, gdy wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości (art. 386 § 4 k.p.c.).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego podkreśla się, że nierozpoznanie istoty sprawy powodujące wadliwość rozstrzygnięcia odnosi się do roszczenia będącego podstawą powództwa i zachodzi, gdy sąd pierwszej instancji nie orzekł w ogóle merytorycznie o żądaniach stron, zaniechał zbadania materialnej podstawy żądania pozwu albo pominął merytoryczne zarzuty pozwanego. (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 15 października 2020 r., III CZ 45/19, LEX nr 3067022 i z 16 listopada 2022 r., III UZ 28/22, LEX nr 3521387). Inaczej rzecz ujmując, wadliwość orzeczenia sprowadza się do wydania przez sąd pierwszej instancji orzeczenia, które nie odnosi się do tego, co stanowiło przedmiot sprawy, bądź pominięciu przez sąd zbadania materialnej podstawy żądania albo merytorycznych zarzutów strony z powodu bezpodstawnego przyjęcia, że istnieje przesłanka materialnoprawna lub procesowa unicestwiająca roszczenie (por. np.: postanowienia Sądu Najwyższego: z 9 listopada 2012 r., LEX nr 1231340; 26 listopada 2012 r., I CZ 147/12, LEX nr 1284698). Niewzięcie pod rozwagę wszystkich dowodów, które mogły służyć do należytego rozpatrzenia sprawy lub nierozważenie wszystkich okoliczności nie stanowi nierozpoznania istoty sprawy (postanowienie Sądu Najwyższego z 3 czerwca 2011 r., III CSK 330/10, LEX nr 885041). Co do zasady "nierozpoznanie istoty sprawy" będzie zatem oznaczało nierozstrzygnięcie żądań stron, czyli niezafatwienie przedmiotu sporu.

Analiza pisemnych motywów zaskarżonego wyroku wyraźnie wskazuje, że Sąd Apelacyjny przyjął, że organ rentowy, a za nim Sąd pierwszej instancji, nie

rozpoznał istoty sprawy. Ocena trafności powyższego stanowiska zależy od udzielenia odpowiedzi na pytanie, czy istotą sprawy o umorzenie należności składkowych w trybie ustawy abolicyjnej, na etapie wydania decyzji ustalającej warunki umorzenia, jest ustalenie (sprecyzowanie) wysokości należności niepodlegających umorzeniu. Odpowiedź jest negatywna. Ustawa abolicyjna określa ustawowy warunek umorzenia zaległości składkowych wynikających z jej art. 1 ust. 1 i 6, który został określony w art. 1 ust. 10 tej ustawy. Zgodnie z nim, warunkiem umorzenia należności jest nieposiadanie na dzień wydania decyzji, o której mowa w ust. 13 pkt 1 (decyzji o umorzeniu należności), niepodlegających umorzeniu składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne, Fundusz P., Fundusz G. oraz na Fundusz E., za okres od dnia 1 stycznia 1999 r., do opłacenia których zobowiązana jest osoba prowadząca pozarolniczą działalność lub płatnik składek, o którym mowa w ust. 2, oraz należnych od tych składek odsetek za zwłokę, opłat prolongacyjnych, kosztów upomnienia, opłat dodatkowych, a także kosztów egzekucyjnych naliczonych przez dyrektora oddziału Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, naczelnika urzędu skarbowego lub komornika sądowego. Ustawa nie wprowadza możliwości umownego ustalania warunków umorzenia należności.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego wskazuje się, że ustawodawca, określając warunki umorzenia, posługuje się zwrotem o "nieposiadaniu niepodlegających umorzeniu składek". W świetle treści całej ustawy nie budzi wątpliwości, że chodzi o składki nieopłacone w ustawowym terminie (wraz z pozostałymi wymienionymi w art. 1 ust. 10 tej ustawy abolicyjnej należnościami) i to według stanu na dzień wydania decyzji o umorzeniu należności, co wyraźnie zostało wyartykułowane w komentowanym przepisie ("na dzień wydania decyzji, o której mowa w ust. 13 pkt 1"). Siłą rzeczy stan ten nie jest znany na dzień wydania decyzji ustalającej warunki umorzenia należności, o której mowa w art. 1 ust. 8 ustawy abolicyjnej (nawet w przypadku zakończenia pozarolniczej działalności przed wydaniem decyzji warunkowej w odniesieniu np. do odsetek za zwłokę, opłat prolongacyjnych, kosztów upomnienia, opłat dodatkowych). Nie ma zatem obiektywnej możliwości skonkretyzowania w takiej decyzji rodzaju, okresów i kwot niepodlegających umorzeniu składek. Jest to więc warunek możliwy do

zweryfikowania na dzień podjęcia decyzji co do umorzenia należności i dlatego nie może być sformułowany w decyzji inaczej niż przez przywołanie treści stosownego przepisu. (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 19 września 2017 r., II UZ 49/17, LEX nr 2390737).

Decyzja ustalająca warunki umorzenia służy weryfikacji kwoty należności podlegających umorzeniu, jeśli zaś chodzi o wysokość zaległości składkowych niepodlegających umorzeniu, to o tym wiążąco wypowiada się decyzja w przedmiocie umorzenia. Beneficjentem ustawy może zostać osoba, która przed umorzeniem należności podlegających abolicji, ureguje pozostałe ciążące na nim zobowiązania z tytułu składek (należności niepodlegające umorzeniu), a więc nie tylko dotyczące okresu od 1 stycznia 1999 r. do 28 lutego 2009 r., bowiem warunku z art. 1 ust. 10 ustawodawca nie zamknął datą 28 lutego 2009 r., określając jedynie datę początkową okresu "nieposiadania składek" - 1 stycznia 1999 r. Interpretacja omawianych przepisów nie może zatem doprowadzić do sytuacji, w której z dobrodziejstwa ustawy skorzysta dłużnik zalegający z opłatą składek już po wydaniu decyzji ustalającej warunki umorzenia należności.

Sąd Apelacyjny zajął odmienne stanowisko, które poparte zostało argumentacją o istotnym ograniczeniu dostępu do określonego uprawnienia ustawowego (uzyskania w przyszłości decyzji o umorzeniu niezapłaconych składek), co, jak należy rozumieć, wynikałoby z braku precyzyjnego określenia, ile wynoszą zaległości składkowe niepodlegające umorzeniu. Jednak trzeba zauważyć, że interes płatnika składek w tym zakresie dostatecznie zabezpiecza art. 83 ust. 1 pkt 3 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, uprawniający zainteresowanego do wystąpienia z wnioskiem o wydanie decyzji określającej wysokość zaległości składkowych. Należy również wziąć pod uwagę, że należycie dbający o swoje interesy płatnik powinien na bieżąco monitorować opłacanie składek pod kątem ewentualnego zadłużenia, także zwracając się o stosowne informacje do organu rentowego lub przy zastosowaniu udostępnianego przez ZUS programu Płatnik (zob. wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 8 marca 2016 r., III AUa 1693/15, LEX nr 2012837).

Wobec powyższego należy podzielić stanowisko organu rentowego wyrażone w przedmiotowym zażaleniu, że Sąd Okręgowy rozpoznał istotę sprawy

oraz sprawa nie wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości lecz wymaga uzupełnienia dowodów w znacznej części przez Sąd Apelacyjny. Przedstawione w uzasadnieniu skarżonego orzeczenia kwestie dotyczące niezbadania przez Sąd pierwszej instancji, czy faktycznie na dzień wydania decyzji, o której mowa w art. 1 ust. 13 ustawy abolicyjnej ubezpieczony posiadał (lub nie posiadał) należności składowych niepodlegających umorzeniu mogły zostać zbadane w trakcie postępowania apelacyjnego przez sąd drugiej instancji. Jeśli zatem Sąd Okręgowy ograniczył się do ustalenia, że pismem z 23 stycznia 2020 r. organ rentowy udzielił ubezpieczonemu na jego wniosek pisemnej informacji, o wysokości zadłużenia niepodlegającego umorzeniu na podstawie ustawy abolicyjnej na dzień 24 stycznia 2020 r. w łącznej kwocie 26.999,23 zł., wskazując że do zadłużenia należy doliczyć odsetki za zwłokę liczone od 25 stycznia 2020 r. do dnia zapłaty włącznie oraz do ustalenia, że ubezpieczony w dniu 24 stycznia 2020 r. dokonał wpłaty kwoty 20.311 zł i stwierdził, że „z ustalonych okoliczności faktycznych sprawy wynika, że ubezpieczony nie uregulował należności niepodlegających umorzeniu w wyznaczonym terminie”, to nie można uznać, że brak w zaskarżonej decyzji skonkretyzowanej informacji odnośnie należności niepodlegających umorzeniu wykluczył możliwość zweryfikowania ich wysokości między innymi na drodze postępowania sądowego. Sąd drugiej instancji mógł uzupełnić postępowanie dowodowe w tym zakresie i ustalić w postępowaniu odwoławczym czy zaległości niepodlegające umorzeniu zostały zapłacone w całości - ja twierdził ubezpieczony, czy też-jak podnosił organ rentowy istniała zaległość.

Zdaniem Sądu Najwyższego w składzie tu orzekającym, Sąd pierwszej instancji rozstrzygnął sprawę merytorycznie w efekcie, nie może być mowy, o zaktualizowaniu się zarzutu naruszenia art. 386 § 4 k.p.c. Jak wskazano wyżej, Sąd pierwszej instancji rozpoznał istotę sprawy a jego ustalenia należało uzupełnić dowodami z dokumentów w postępowaniu przed sadem drugiej instancji.

W efekcie, z powyższych przyczyn, zaskarżone rozstrzygnięcie nie może się ostać i jako takie podlega uchyleniu. Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c.

[SOP]

[a.t]